

Հ. Ս. Խ. Հ.	ԽԱՂԸ ՅԵՎ ԱՅԽԱ-	ՄԱՆԿԱԿԱՆ
ԿԵՆՏՐՈՐԺԱՐԻՍ	ՏԱՆՔԸ ԱՄԱՌՎԱ	ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒՄ
ԼՈՒՍԺՈՂԿՈ-	ՄԱՆԿԱԿԱՆ	
ՄԱՏ, ՆԱԽԱ-		
ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ		
Բ Ա Ժ Ի Ն		

Խաղը յերեխայի հիմնական գործունեությունն է։
Նա մեծ դեր է խաղում մանկական կոլեկտիվի կազմա-
կերպման գործում, վերսկզբունքապես նրա միջոցով է, վոր
յերեխաները համախմբվում են։

Բացի այդ, խաղն ունի մեծ դաստիարակչական նը-
շանակություն, նա-նպաստում է ֆիզ. դաստիարակու-
թյանը, նրա միջոցով ամրապնդվում են յերեխաների
ստացած պատկերացումները և դրույթները, զարգա-
նում են ստեղծագործական կոմբինատոր և կոլեկտի-
վիստական ունակությունները. խաղերը յինում են
կազմակերպված և ստեղծագործական։ Կազմակերպված
կոչվում են այն խաղերը, վորոնք տարվում են վորոշ կա-
նոններով, որինակ՝ «Դրոշակներին խաղ», «Կոլխոզ կա-
ռուցիր», «Անտուն նսպաստակ» և այլն. ստեղծագոր-
ծական խաղը ծագում է յերեխաների ձեռներեցու-
թյամբ, նրանց առաջադրած թեմայով, որինակ՝ «Գը-
նացը», «Զի», «Կոլխոզ», «Կոոպերատիվ», «Կարմիր բա-
նակայիններ»։ Ստեղծագործական խաղերի բովանդա-
կությունն ստեղծում են իրենք, յերեխաները։ Ղեկա-
վարը կարող է հատկացնել այդ խաղի համար համա-
պատասխան խթան հանդիսացող նյութեր, կազմակեր-
պել մեջավայրը խաղին կանոնավոր և հետաքրքրական
թեթևացություն համար։ Որինակ, յեթե յերեխաները ու-
զում են խաղալ «բանակայիններ», կարելի յե տալ դը-

բռնակներ, փող, թմբուկ, զինվորական գլխարկներ, հրացանների համար փայտիկներ: «Գնացք» խաղալու համար կարելի չէ տալ սաւլիչ, կարմիր և կանաչ դրոշակ: «Գործարան» խաղալու համար՝ շինարարական նյութ-տախտակներ, արկղներ, խողովակ, բանվորական խալաթ, կարմիր գլխակապ, գործիչներ: Ղեկավարը միշտ պետք է հետեւի յերեխաների խաղին և խաղի ընթացքում յերեխաների հայտնաբերումներին:

Յեթե խաղի ընթացքում նկատվի՝ հին կենցաղի և այլ հակադասութիւններակապ հացաստան արտահայտութիւններ, պետք է յերեխաների համար աննկատելի կերպով փոխել խաղի ընթացքը:

Որինակ յերեխաները խաղում են «Թալան»:
 Ղեկավարը յերեխաների համար աննկատելի կերպով փոխում է խաղի ընթացքը, վերածելով «Հրդեհ» խաղի, ուր հրդեհաշիջները փրկում են վառվող տանիքերը և մարդկանց:

Մեծ տեղ պետք է տրվի չարժակաւ խաղերին, վորոնք նպաստում են յերեխայի ֆիզ. դաստիարակչությանը և զգայարանների զարգացմանը:

Յերեխաները վազում են, ցատկում, բարձրանում սանդուխքներով, զնդակ գցում, նշան բռնում:

Այդ խաղերի համար պետք է տալ սանձեր, ցատկիչներ, զնդակներ, ողակներ, կեղի, հատուկ ցանկապատ, գերան, սանդուխք:

Խաղերի համար պետք է պատրաստել մաքուր, հարթ հրապարակ: Փոքրերը մեծ մասամբ խաղում են ստեղծագործական խաղեր, վորովհետեւ դեռ չեն կարող հետեւել խաղի կանոններին: Նրանց աստիճանաբար պետք է սովորեցնել այդ:

Շարժական խաղերը չի կարելի տալ ճաշից հետո, հեռախոս եքսկուրսիայից հետո, այլ՝ նստակյաց աշխատանքից հետո, որինակ նկարչութիւնից, պատմութիւնից, գրաւցից հետո և այլն:

45

ԱՎԱԶԸ ՅԵՎ ԶՈՒՐԸ

Յերեխաները շատ են սիրում ավազը և ջուրը:

396

Այդ նյութերով նրանք հնարում են շատ հետաքրքրական խաղեր, ավազի վրա կամուրջներ, քաղաքներ, կոլխոզներ են շինում, այգիներ են անկում:

Յուրաքանչյուր հրապարակում անհրաժեշտ է ունենալ ավազ և ջուր: Առհասարակ ավազը բերում և թափում են պատահած տեղը, յերեխաները նստում են ավազի մեջ և խաղում: Ավազն այդ ձևով տալ չի կարելի, վնաս է, վորովհետեւ յերեխան ամբողջ ժամանակ խաղում է կռացած, գլուխը կախ գցած, արյունը դուրս է իջնում:

400

Բացի այդ, խաղից հետո ավազը մնում է բաց:

Ավազի համար անհրաժեշտ է ունենալ սեղանի նրան վրաների վրա ամրացրած հատուկ արկղ:

Յեթե այդպիսին դժվար է ճարել, կարելի չէ խփել գետնին չորս բարակ գերան և վրան մեխել հասարակ արկղ, վորի կողքերը պետք է սղոցել, վորպեսզի շատ բարձր չլինի: Սեղանի բարձրութիւնը պետք է լինի մոտավորապէս յերեխայի հասակի կեսը (30-35 սմ.), տուն զնայիտ սեղանը պետք է ծածկել խուփով:

Ավազի խաղերի համար անհրաժեշտ է տալ փայտի և թիթեղի ամաններ, սափոկ, բանկաներ, բաժակներ: Վորպեսզի խաղերն ավելի հետաքրքրական և բազմազան լինեն, ցանկալի չէ ունենալ ֆաներայից պատրաստած պիտներների, բանակայինների, ծառերի, կենդանիների ձևեր (ֆիգուրաներ), վորոնք յերեխաները կանգնեցնում են ավազի մեջ: Բացի այդ յերեխաները ոգտագործում են փայտիկներ, ճյուղեր և այլն:

Պետք է հետեւել, վոր խաղի ժամանակ ավազը յերեխայի աչքերը, բերանը չթափվի: Խաղից հետո անհրաժեշտ է լվանալ ձեռները:

Ուղղալիս յերեւոյնները ծանոթանում են ավագի հատկութիւններին: Հինգ տարեկան յերեւոյն աբղէն կարող է իմանալ, վոր ավագը իր միջով ջուր է անցկացնում, թաց ավագը լցրած տոմսի ձեւն է պահպանում, չորանալիս փշրվում է:

Դրա համար ղեկավարը կարող է փորձեր կատարել: Եւ բերում է ջուր, յերեւոյնները փոքր դուլերով ջուր են ցանում ավագի վրա, դիտում են, թե ինչպէս ջուրն անցնում է ավագի միջով, ավագը թրջվում է: Եբրս-կուրսիաների ժամանակ մեծ յերեւոյնները կարող են խմանալ, թե ինչու համար է գործածվում ավագը: Թե ինչպէս են շենքերը կառուցելիս ավագը շաղաղում կապի հետ և այլն:

Ջրի հետ խաղալը յերեւոյնների ամենասիրելի զբաղմունքն է: Ջրի համար պետք է ունենալ սեղանի վրա ամրացված հատուկ տաշտ:

Սեղանի վրաների բարձրութիւնը փոքրերի համար մոտավորապէս 30 սմ., տաշտի յերկարութիւնը 115 սմ., լայնութիւնը 50 սմ.:

Յանկայի յե, վոր տաշտը տակից ծակ ունենա հատուկ խցանով փակած, վորպէսզի հեշտ լինի ջուրը թափելը: Խաղալու համար տրվում են փայտի բաժակներ, ցնցուղներ, չէր, քարեր, խցաններ, լողացող խաղալիքներ, նավակներ, ձկներ, գորտեր, բաղեր: Ուղղալով յերեւոյնները կիմանան, վոր քարը, յերկաթը ջրի մեջ ընկղմվում են, խցանը և փայտը լողում են ջրի յերեսին: Յանկայի յե տանել յերեւոյններին, յեթե չափ հետու չի գետի ափը, ցույց տալ նավակ:

Ուղի ժամանակ յերեւոյն կարիք է զգում խաղը լրացնող իրերի:

Այդ պահանջը առաջ է բերում յերեւոյնի աշխատանքը և կապում է խաղն աշխատանքի հետ:

ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հրապարակի կյանքը լայն հնարավորութիւն է տալիս կազմակերպելու յերեւոյններին աշխատանքի շուրջը:

Աշխատանքը նպաստում է յերեւոյնի մտավոր և ֆիզիկական զարգացմանը և դաստիարակում կոլեկտիվիստական ունակութիւն: Միայն աշխատանքով չպետք է ծանրաբեռնել յերեւոյնին, այլ պետք է տալ նրա ուժերին համապատասխան աշխատանք:

Որինակ չի թույլատրվում բարձրացնել ծանր իրեր, մեծ դուլերով ջուր կրել, աշխատել մեծ և ծանր գործիքներով, ամբել փոշոտ հրապարակը:

Բոլոր աշխատանքները պետք է բղխեն մանկական կոլեկտիվի պահանջներից, կրթադաստիարակչական պահանջներից և պետք է յերեւոյնների համար հետաքրքրական լինեն:

Յերեւոյնները կատարում են ինքնասպասարկման աշխատանք, կահավորում են սենյակը, խոնավ շորով սրբում են փոշին, լվանում և դասավորում են թեյի ամանները, բաժակները, բաժանում նախաճաշը, մաքրում բանջարեղենը, մանկահրապարակի համար պատրաստում են քաղցրավենիք, պալիպլո, չորացնում են սրբեր, պատրաստում են խմորեղեն: Միայն այդ աշխատանքները պետք է անցկացվեն առողջապահի կերպով կազմակերպված միջավայրում: Որինակ՝ խմորեղեն պատրաստելու համար անհրաժեշտ են հատուկ մաքուր տախտակ, զրդնակ, մաքուր գոգնոց, ամաններ: Բանջարանոցում և ծաղկոցում յերեւոյնները փորում են հողը կապում մարգեր, ցանում, քաղհանում:

Աշխատանքի ընթացքում ծանոթանում են հողի տե-

50. 338

372

14-19